

confessione explicandam; quia est de copula innaturali, quæ est extra genus copula naturalis.

2277 Ligatus voto castitatis, si morosè delectetur, debet circumstantiam suæ personæ explicare, quia peccat contra votum; ut in num. 1855. De conjugato affirmat Vasquez, quia in matrimonio præstatur fides conjugii non collocandi corpus, nec mentem in aliena. Negat Castrop. tom. I. tr. 2. disp. 2. punct. 10. §. 4. num. 4. Diana part. 5. tract. 13. ref. 99. Gaspar Hurtadus, & Verricelli tr. 4. q. 5. n. 5. quia quid in matrimonium præstetur fides de non collocanda mente in aliena, etiam sine desiderio procedendi ad externa, non probatur; ita ille.

DELECTATIO COPULÆ CUI LICITA?

2278 P endet ex hoc principio: cui est prohibitus finis, sunt prohibita media, seu: cui non est licita operatio, non est licita voluptas inde derivata: & è contra: cui non est prohibitus finis, non sunt prohibita media. Et hoc præmissio.

2279 Conjugati morosè se delectant de copula præterita, vel de copula cogitata ut præsenti, in absentia alterius conjugis, absque periculo pollutionis, non peccant mortaliter, sed venialiter; quia in statu conjugii non est prohibita copula, ita nec ejus delectatio.

2280 Peccant autem venialiter; quia opus conjugii ob solam delectationem exercitum, est peccatum veniale; nam opus conjugii est

à natura institutum ad duos fines, ad procreandam prælèm pro conservanda specie, qui est finis principalis, & ad sedandam libidinem; qua ratione nullum peccatum committit, qui opus conjugii exercet ob delectationem, si eam ordinet ad procreationem præcisam tamquam finem principalem, peccat tamen venialiter, qui ob solam delectationem illud exercet, quia exercet more brutaliter, pervertendo ordinem à natura institutum, & consequenter voluntaria, & delibera cogitatio, quam habent conjugati de copula præterita, si non habeat aliud motivum, nisi solam delectationem, non potest à veniali excusari: v. prop. 9. ab Innoc. XI. damn.

2281 Vidua morosè se delectans de copula præterita habita in statu conjugii, peccat mortaliter; quia vidua hic & nunc in statu viduitatis est prohibita copula, ita & delectatio de copula. Eadem ratione peccant mortaliter sponsi de futuro, si delectentur de copula futura; licet enim talis copula non sit mala in ratione effectus, & ut ab operante

procedit; est mala in ratione objecti; respectu ejus, cui objicitur, si objiciatur in statu, & tempore, quo sit ei prohibita; hac ratione pollutio nocturna involuntaria non est peccatum, & delectatio voluntaria de illa est mortalis.

2282 Diana p. 3. tr. 5. ref. 87. Bon. & Tamb. cum multis tenent. 1. Viduam licet gaudere posse de copula conjugali præterita, & desiderare futuram; sic pariter de soluto, & sponsor, nullo tamen modo in præsentis delectari: quod intelligent de puro desiderio, minimè de desiderio conjuncto cum aliquo affectu actuali malo, vel de desiderio, quod sit causa efficax pollutionis, & de gaudio, non prout confunditur cum delectatione, sed prout coincidit cum approbatione, ita ut idem sit gaudere de copula conjugali præterita, ac eam approbare: Ratio est, quia delectatio morosa ex se influit ad libidinem, & motus sensuales parit; non sic approbatio, & purum desiderium. 2. Licitum esse de pollutione naturali nocturna & involuntaria non delectari, sed de ea habita gaudere, & eam desiderare ob aliquem honestum finem, nempe ad sedandas, vel ob sedatas tentationes carnis, ad exonerandam, vel ob exoneratam natum, ob sanitatem, &c. quia tunc talis pollutio neque objectivè est mala, nam sic gaudens, & placens, non gaudet, & placet de pollutione, sed de sanitate: idem dicunt de desiderio. Id de pollutione negant Sotus, & Rodriguez in Summa, quia pollutio est ex objecto mala.

2283 Id certum est, nullo pacto licere pollutionem nocturnam & naturalem procurare, etiam ad sanitatem obtinendam, quia tunc effet voluntaria in causa, & ab intrinseco mala.

2284 Si die Sabbati delecteris de comeditionem, si eam ordinet ad procreationem præcisam tamquam finem principalem, peccat tamen venialiter, qui ob solam delectationem illud exercet, quia exercet more brutaliter, pervertendo ordinem à natura institutum, & consequenter voluntaria, & delibera cogitatio, quam habent conjugati de copula præterita, si non habeat aliud motivum, nisi solam delectationem, non potest à veniali excusari: v. prop. 9. ab Innoc. XI. damn.

2285 Vidua morosè se delectans de copula præterita habita in statu conjugii, peccat mortaliter; quia vidua hic & nunc in statu viduitatis est prohibita copula, ita & delectatio de copula. Eadem ratione peccant mortaliter sponsi de futuro, si delectentur de copula futura; licet enim talis copula non sit mala in ratione effectus, & ut ab operante

man-

malis, quia prohibitis, de iis per se consideratis delectari non est peccatum mortale, nisi delectatio fiat de re ipsa: secùs in objectis prohibitis, quia malis, ut est adulterium, homicidium, &c. quia in primis potest objectum præscindi à malitia, non sic in secundis.

2286 Complacentia, seu delectatio de actu peccaminoso, est peccatum, & contrahit eamdem speciem, & qualitatem malitiae actus. Si vero sit de modo, aut aliqua circumstantia in se non peccaminosa, v. gr. de dexteritate, industria, inventione, &c. in furando, &c. non est peccatum mortale, & aliquando neque veniale.

DESIDERIUM REI ALIENÆ

2287 E st peccatum contrahens malitiam iniustitiae furti, si sit de re aliena obtinenda via illicita, & cum damno domini: secùs si videns, v. gr. vestem Petri, similem desideres, vel eamdem emptione, donatione, aut alia via licita obtinendam. Decimo namque præcepto prohibitur in concupiscentia, quæ septimo præcepto prohibitur in facto; unde eo prohibetur delibera voluntas aliena usurpandi, retinendi, aut dannum inferendi.

Scotus in 2. d. 42. q. 4. litt. L. in 3. d. 15. q. un. litt. H. in 4. d. 15. q. 2. litt. LL. Mastrius in Theol. mor. disc. 11. q. 7. & q. 8. n. 151. Joan. la Crux part. 87. 6. præcept. Bonac. tom. I. pag. 265. pag. 366. pag. 377. Tamb. tom. I. pag. 183. & 297. Busemb. l. b. I. tr. 4. cap. 2. Diana in pluribus locis, Castrop. Verricelli cit. Clericatus cap. 118.

DE VII. PRÆCEPTO DECALOGI.

Non furtum facies.

CAPUT PRIMUM.

De Justitia, & Jure.

2288 D e jure pro lege sumpto dictum est cum de legibus: modo jus est potestas legitima ad aliquam rem obtinendam, vel retinendam, aut ad aliquam functionem faciendam. Est duplex, in re, & ad rem. Jus in re est illud quod per ipsam rei traditionem acquiritur. Jus ad rem est illud, quod aliquo iusto titulo habetur ad rem, ut ejus traditio fiat. Jus in re dat actionem in ipsam rem, ita ut habens jus in re, habeat actionem ad eam sibi vindicandam, à quocumque possideatur. Jus ad rem dat actionem in personam, ut rem, quam v. gr. vendi-

dit, donavit, &c. tradat. Præcipua juris species est dominium.

D OMINIUM

2289 E st facultas disponendi de re tamquam sibi subiecta: est duplex, jurisdictionis, & proprietatis. Dominium jurisdictionis est potestas gubernandi sibi subdicos, præcipiendo, prohibendo, præmiando, vel puniendo. Dominium proprietatis, est facultas de re aliqua disponendi tamquam sua. Hoc est duplex, plenum, seu perfectum; & est facultas liberè, & licite disponendi de re etiam in proprium comodum, & quoad omnes uisus, à lege, vel conventione non prohibitos. Imperfectum, est illud quod vel habet proprietatem rei sine fructibus, & dicitur dominium directum; vel habet fructus sine proprietate; & dicitur dominium utile. Tale habet usufructarius, verb. gr. domus, fundi, &c. cuius habet tantum ulum, & fructum; rei tamen dominium residet penes ejus dominum directum.

2290 Usufructus, est jus utendi re aliena, & percipiendi ejus fructus salva ejus substantia. Sic usufructarius est maritus respectu dotis uxoris, cuius dominium & proprietas penes uxorem, aut ejus filios residet.

2291 Jus utendi, est facultas utendi re aliena, non tamen percipiendi fructus, & salva ejus substantia. Hinc qui habet jus utendi equa, ea uti potest ad arandum, at non potest de ejus pullo disponere; qui vero habet ejus usumfructum, potest utrumque; unde usufructarius disponere potest de fructibus rei tam profane, quam pro aliis, vendendo, donando, &c. non sic usuarius.

2292 Usum facti, importat nudum usum rei, absque jure, aut dominio utentis. Differt ab usuariio, quia usuarius habet jus utendi, ita ut si ab usu rei impediatur, potest illum ex justitia exigere; non sic, qui habet simplicem usum facti. Ita Religiosi omnes in particuli, Franciscani vero tam in particulari, quam in communione habent simplicem usum facti, sicut volucres Coeli circa res, quarum pro susceptione propria egent.

2293 In iis rebus, quæ ipso usu consumuntur, v. gr. in cibo, potu ac vestitu, separari potest usus à dominio, ut constat in Franciscanis, qui quidem possunt uti pane ad manducandum; at non possunt de illo disponere, alteri vendendo, donando, &c. immo usum, quem habent, dependenter à voluntate domini habent, qui est Summus Pontifex, qui in se dominium suscepit elemosynarum, & rerum omnium pro eorum necessitatibus sublevandis à fidelibus subministratarum.

2294 Jure naturæ omnia sunt communia.

Un-

Unde dominia fuerunt introducta, & distincta jure gentium post Adæ peccatum, ut sic pax, & humana societas conservaretur.

USUFRUCTUARIUS

Non potest usumfructum sine sensu proprietarii donare, vendere, aut alio modo alienare: quod si faciat, illum amittit, & proprietario cedit, ex l. Si usufructu, vers. Et si extraneo ff. de jure dotium; quia est ius personæ inhærens, quod inde non potest in aliud transferri, alias posset usufructarius senex illud juveni concedere, quod est in præjudicium proprietarii.

2296 Quamvis autem usufructus alienari non possit, potest ejus commoditas, & utilitas alienari, & sic licet usufructarius fructus vineæ vendit, quia id non est vendere usumfructum, sed fructum vineæ, adeoque emptor fructum vineæ percipit, minimè nomine proprio, sed usufructuarii: ut n. 379. Castrop. de justitia tr. 31. disp. un. punt. 23. §. 3. n. 4. & 5.

2297 Fructus pendentes, & non recollecti per usufructuarium in ejus vita, cujusvis sunt generis, sive naturales, sive industriaes, sive civiles, ad proprietarium spectant, ex l. Si usufructuarius 13. ff. quibus modis ususfruct. amittit. Franch. d. c. 168. Ant. à Spir. S. de jure, & dom. tralt. 10. disp. 2. sect. 3. & Molin. & Sanchez.

2298 Difficultas est de fructibus maturatis, & non exactis pro quibus quidem variant Doctores, qui tamen distinctione conciliantur.

Velenim sunt naturales, & præcepti. Etiad ad usufructuarium spectant, & ejus hæredes, ex Famigerata l. Defuncta, ff. de usufructu, Castillo de usufructu, cap. 77. n. 10. Antonell. de temp. leg. 46. n. 9. Barbos. in leg. divortio n. 22. In hujusmodi namque fructibus tempus perceptionis attenditur, & quod sint à solo separati per usufructuarium, aut per aliud nomine ipsius, Antonell. cit. num. 5. Castillo cit. num. 4. Qui idem docet, etiam si fructus esent perceptioni, & recollectioni proximi, ex l. Defuncta.

2299 Vel sunt fructus civiles, qui de die in diem percipiuntur. Et isti etiam ad usufructuarium spectant, ejusque hæredes post illius mortem, itaq; possit eos alteri cedere, legare & in testamento, aut alio modo de illis disponere, Bald. cap. 1. in fine de pace ten. in usibus feud. Franch. dec. 168. n. 11. & Addit. n. Peregrinus art. 49. n. 100. In hujusmodi namque fructibus non attenditur separatio à solo, sed folum cessio obligationis, ita ut id, quod in naturalibus operatur separatio, in civilibus operetur cessio obligationis. Et sicut in naturali-

bus tempus separationis attenditur, ita in civilibus tempus, quo incipiunt deberi: cùm igitur contractu inito statim debeantur de die in diem, de die in diem usufructuario cedunt; adeoque licet non essent pro illa rata temporis exacti, usufructuario acquiruntur, ejusque, ac ejusdem hæredum lucro pro illa rata temporis cedunt. Usufructarius, inquam, est verus, & realis fructuum maturatorum dominus; unde cùm prædicti fructus sint maturati tempore illius dominii, pro eo remanent non exacti, & pro ejus hæredibus, eo mortuo.

DOMINII PROPRIETATIS ACQUISITIO.

2300 **A**d acquirendum dominium rei, quæ ante nullius erat, sufficit sola ejus apprehensio: quia quod nullius est, jure gentium occupanti conceditur: sic animalia ferocia, & sylvestria, quæ antea nullius fuerunt, vel si alicuius fuerint, naturalem libertatem recuperarunt, sive primi occupantis, sive in proprio fundo captantur, sive in alieno. Non tamen animalia de se mansueta, & domestica, ut gallina, columba, anseres domestica, & fera usi mansuetata, hac enim licet longius aberrent, quamdiu retinent consuetudinem reeundi, sunt sui domini, eique restituenda, si captantur.

2301 Columbaria est licita, adeoque ad nil tenetur dominus pro columbarum cibo.

2302 Ferae, & volucres venatione capte in fundo alieno, sunt capientis, quia nec sunt pars fundi, nec ibi suam naturalem libertatem amiserunt, ac proinde unius sunt, & ita primò occupantis. Si autem redditus fundi consistat in venatione, non sunt capientis, sed domini fundi.

2303 In venatione, si fera, aut volucres sit ita leviter vulneratus, ut fugere possit, tunc, si alius eum fugientem capiat, est capientis, quia naturalem libertatem non amisit. At si vulneravit, quantum satis fuit ad capiendum, & vulnerans esset eum fugientem infecuturus, & sine dubio capturus, est vulnerantis, nec alius potest illum prævenire, quia adeo moralis certitudo comprehensionis. In dubio, an qui vulneravit, esset capturus, est capientis, quia censetur suam naturalem libertatem habere. Si vero ita laqueo sit irretitus, ut fugere non possit, tunc, si alius eum dissolvat, non est dissolventis, sed ejus, qui laqueum paravit, quia per suum instrumentum eum quasi manu apprehendit, & volucres naturalem suam libertatem amisit.

2304 Thesaurus est versus depositio pecunia,

De VII. Precepto Decalogi. Cap. I.

enjus non extat memoria, ut jam dominum habeat. Si inveniatur casu in fundo proprio, est inventoris: si in alieno, dimidium est inventoris, & dimidium domini fundi. Si inveniatur arte magica, totus est Fisci Regii in pœnam delicti, sed post sententiam. Si in loco publico, vel sacro, dividi debet cum fisco, vel Prælato, cuius est locus. Si non casu, sed data opera quis sine licentia domini effodiens eum invenias in fundo alieno, tenetur totum reddere domino, deductis expensis. Hæc de jure naturæ, communi, & canonico, atque in foro conscientia. Pro foro autem externo attendenda sunt pragmaticæ, & consuetudines propriæ Regnorum, quæ solent totum Principi concedere.

2305 Sciens, in alieno fundo esse thesaurum, potest fundum communi pretio sine ullo onere emere; quia thesaurus non est pars fundi, nec vendito fundo, spectat ad dominum fundi. Adducit Tambur. paritatem de Pharmacopola, qui emere potest vili pretio fascem lignorum, ubi adesse cognovit herbam pretiosam communiter ignotam. Nec obstat lex unica, Cod. de thesauris, quod thesaurus in alieno fundo inventus dividendus sit, ut dimidium sit domini fundi; quia supponit eum dominum fundi, tempore quo fit inventio thesauri, Castrop. tom. 6. disp. un. punt. 17. Tamb. tom. 1. l. 8. traatt. 4. c. 1. §. 3. Qui plura, & fusæ.

2306 Ad acquirendum autem dominium rei, quæ antea alicuius erat, requiritur semper titulus, & regulariter traditio. In aliquibus casibus in jure expressis non requiritur traditio; ita 1. In beneficiis Ecclesiasticis sufficit sola collatio, & acceptatio. 2. In donatione, aut venditione facta Ecclesia, Civitati aut locis pii, 3. In legatis, 4. In hæreditatibus.

2307 Titulus, in quo fundatur novum dominium rei, quæ antea alterius erat, jure communi & humano est multiplex, videlicet belli, prescriptionis, conjunctionis, aut alicuius contractus civilis.

BELLUM

2308 **Q**uando justum, dictum est à n. 103. In bello justo, bona capta, si sint immobilia, sunt Principis; si mobilia, jure gentium sunt capientium: jure tamen civili sunt prius ponenda in communi, & poste à Capitaneo dividenda militibus, juxta merita, ut sic animosiores fiant; nisi adhuc consuetudo ut unusquisque, quod capit, retineat, vel ut mobilium pars cedat Principi, aut communitati.

2309 Excusat milites triremium, dum navim Turcatum ascendentis, aliquid pro se

Examen Ecclesiast.

surrepiunt; nam Princeps non presumitur rationabiliter invitus, sed potius permittere ad animandos milites, qui pro eo propriam exposuerunt vitam, eo maximè quia major pars illi cedit. Hinc Duces vident, sciunt, & disimulant; expressè autem non concedunt, ne libertate militari, licentia data, omnia pro se surripiant. Bonac. disp. 3. de contract. quest. 2. p. 4. num. 9.

2310 Cæterum praxis est, ut quidquid extat in parte superioris navis, vulgo supra converta, sit militum.

2311 Repressalia sunt licita, si certò constet, à civibus unius regionis esse illatum damnum civibus tuæ regionis, quod non possit alia via compensari.

2312 Si bellum sit injustum, bona capta particularium sunt restituenda, non communitati, sed propriis dominis, si fieri possit.

Si bellum sit ex utraque parte injustum, tunc hinc inde capta non sunt restituenda, sed compensatur. Alarius lib. 7. ver. Bellum n. 4.

Si bellum putatum justum constet postea fuisse injustum, tenentur ad restituendum bona, quæ extant; aut in quæ facti sunt dictiores si non extant.

2313 In bello justo, licet hostes, quos innocentias putas, aggredi, quia ipsa aggressio est defensio. Sotus. Non licet tamen eos ex intentione occidere: licet verò spoliare, aut capere ad debilitandum hostem, nec est onus restitutionis.

2314 Mobilia, immo & immobilia in bello justo capta, si compensationem damnorum excedant, non sunt restituenda, sed retineri possunt punitionis titulo. Molina disp. 117.

2315 Urbs fidelium non debet in predam dari: nisi necessarium judicetur ad expediendum bellum, ad milites animosiores reddendos, & hostes terrendos. Molina disp. 122. Et tunc ea in predam data; omnia bona possunt diripi, etiam innocentium; quia justitia belli non tenetur illud discutere, sed tota Urbs hostis præsumitur. Cajet. ver. Bellum vers. 4.

2316 Bona Ecclesia & personarum Ecclesiasticarum non possunt diripi, nec occupari, quod si fiat, sunt restituenda, & reparanda dannata: quia non sunt membra Reipublicæ temporalis, nec hostes, ac inde ob delictum Civitatis, aut Principis, eorum bona occupari non possunt. Occupari tamen possunt victricia intra Monasteria deposita ab hostibus. Mendo.

2317 In bello justo licet Urbem incendiare, si aliter capi non potest, quamvis multi innocentes cum nocentibus occiduntur: quia non rectè occiduntur. Sotus de just.

Q

Item

2318 Item possunt a Principe repeti expensa pro recuperatione factæ.

2319 Hostibus vicitis licitum est tributa imponere in compensationem, aut poenam.

2320 Obsides, vulgo Ostaggi, si sint de numero nocentium, violata ab hostibus fide, possunt occidi. v. n. 55.

2321 Capti in bello justo possunt fugere, at non possunt dominis insequentibus vi resistere.

2322 Post adeptam victoriam, non licet innocentes occidere: sunt tamen servi, capti in bello cum infidelibus.

2323 Clerici, & Religiosi possunt sacramenta ministrare: Item urgente necessitate mœnia, & portas custodire; imo ad id in repertino bello tenentur, ex c. & venit. At non licet propria manu pugnare, nisi se defendendo: v. n. 723.

2324 Si aliqui ad Ecclesiam confugiant, ut inde pugnent, possunt a præstantibus ex adverso invadi, occidi, & extrahi, quin violetur immunitas; quia illi inde pugnantes se reddiderunt immunitatis extorsione: ita Mendo n. 7.

Similiter si Princeps sit Clericus, potest ex justa causa indicere bellum, milites congregare, ad pugnam incitare, & alia requisita parare; at non potest propria manu pugnare.

2325 Licitum est bellum indicere hereticis ob solam heresim, in quantum turbant pacem Ecclesie, & Reipublicæ. Barbaris ob barbariem. Infidelibus, si immolent innocentes, aut humanas carnes edant, vel si fidei Prædicatores nolint admittere, vel eis transitum ad alias provincias denegent. Et Idololatria ob solam idolatriam, & juris naturæ violationem. Ita Mendo in Epit. n. 10.

2326 Miles peccat mortaliter, si fugiat, aut suam stationem relinquat, etiam si instet vita periculum; nisi nulla sit spes, ut possit conservari.

2327 Militi ægrotanti debetur stipendium.

2328 Capitanei non possunt titulo compensationis pro stipendio dimidiato, aut male soluto, tot militum facta nomina scribere, quot sufficiunt ad supplendum stipendium, Arsdekin tom. 2. p. 2. tr. 6. q. 1. contra Lessum, quia est contra regulas compensationis, ob maximum, & evidens damnum Reipublicæ, & Patriæ, qua inde periclitari posset.

2329 Arsdekin cit. duo notat. 1. Principem Parmensem aliquibus Patribus Societatis respondisse, non esse faciendum scrupulum Capitaneis ob quatuor, aut quinque placas muratas, 2. Usu in militia recepto Capitaneo con-

cedi locum mortuum pro duobus, aut tribus famulis, & unum pro signifero, etiæ famulos alios non habeat.

At hoc secundum notatum non est compendium cum primo, quia esset defectus notabilis militum, circa quem non potest rationabiliter presumi indulgentia Principis.

2330 Non possunt Commissarii capitaneis & militibus aliqua oppida onerare, ut ab aliis quæ se redimunt, pecuniam accipient. Arsdekin cit. q. 6. Quia tenentur justitiam distributivam servare, ut æquæ, quantum fieri potest, loca graventur, tunc autem ob pecuniam ab aliis acceptam, magis reliqua loca gravarentur, quod est injustum, nisi pecuniam illam in gravatorum levamen impendant.

2331 Pabulatio non est licita militibus, & aliis in terra non hostili, amicorum scilicet, aut subditorum ejusdem Principis, si pabula sufficientia advehantur, aut possint emi, quia non plus juris habet miles ad aliena pascua, quam ad alienum panem. Ita Lessius.

Si autem pabula, quæ ducuntur, non sufficient, & non possint ob inopiam emi; quamvis non desint, qui dicant, adesse receptionem consuetudinem liberè pabulandi, quando pro utilitate Provinciarum bellum geritur, in quantum hoc onus sit commune, & compensetur emolumentis perceptis, & percipiendis, ut refert Arsdekin cit. q. 7.

2332 Rectius dico cum eodem; tunc licta est pabulatio ratione extremæ necessitatis, quia omnia sunt communia, cum hoc tamen, ut cum primum exequi potest, fiat compensatio illi, qui enorme damnum est passus: ratio est: quia extrema necessitas transfert absolute dominum in indigentem, in rebus ordinariis, quæ purum bonum privatum alterius concernunt; in rebus vero extraordinarioris, seu magni pretii, non transfert absolute dominum, sed solum dat jus, ut indigena sublevetur; quod obtainere potest per mutuum, aut commodatum. Rationem præstat æquitas, & prudentia, omnium moderatrix legum, quæ nec suffert, ut ob extremam necessitatem indigentis depauperentur familiae, hoc namque cedit in grave Reipublicæ damnum: inde est contra bonum publicum, quod priuato prævalet.

QUÆ.

Q U A R E S.

2333 An merces, & bona mobilia extraneorum amicorum, que reperte fuerunt intra navim captam hostium, possint jure belli incorporari.

C Errum est ex dictis, jure belli justi bona capta hostium, sive mobilia, sive immobilia, incorporari, & ipsos hostes captos fieri servos, aut captivos, si sint Christiani. Hoc præmisso.

2334 Dico non posse incorporari, si constet esse bona extraneorum, sed reddenda esse propriis dominis, Molina disp. 121. Con. 3. quia Rex nullum habet jus in illos, cum non sint partes Reipublicæ inimicae.

Unde, si putans invincibiliter esse hostium, bona fide incorporaverit: deveniendo in notitiam, quod sint bona extraneorum, tenetur dominis restituere bona, quæ extant, aut id, in quo factus est ditor.

Infuper illa scienter ementes tenentur ad restitutionem, uti ementes à fure. Quod si non constet, possunt emere; quia ad fiscum spectat considerare, an sint bona aliena.

P R A E S C R I P T I O,

2335 Seu usucatio, est acquisitionis dominii rei aliena per possessionem ejus certo tempore spatio legibus definito continuatam. Ad licite præscribendam rem tres conditions requiruntur. 1. Bona fides, ut quis prudenter putet rem esse suam, seu nesciat esse alterius. Unde ex Reg. 2. de Regulis juris, Possessor maleficiulo tempore non prescribit. 2. Titulus, saltem probabiliter præsumptus, v.g. successionis, donationis, emptionis, &c. 3. Continuatio possessonis per certum tempus à lege prescriptum.

2336 Pro mobilibus, ut sunt vestes, pecunia, animalia, naves, &c. requiritur tempus trium annorum cum titulo, & bona fide. Nisi sint res furtivæ, de quibus infra.

2337 Pro immobilibus, ut sunt prædia, domus, &c. inter præsentes, qui scilicet in eadem civitate, aut territorio habitant, requiritur tempus decem annorum cum titulo. Inter absentes, qui scilicet in diversis territoriis habitant, tempus viginti annorum, si adsit titulus. Recte addit Pirhing. lib. 2. tit.

2338. Quod si præscribens sit per partem temporis præsens, per partem absens, si servanda proportio absentiae, & præsentiae; ita tamen, ut anni absentiae duplicentur; adeoque, si qui rem immobilem usucapit, sit per quinque præsens, reliquo tempore absens, quindecim anni ad eam præscribendam requirantur.

2339 Res furtivæ, & res vi possessa nun-

quam præscribuntur, nisi purgato vitio; ita ut non solum ipse fur, sed neque quisvis alius secundus, aut tertius bona fidei possessor, qui ab eo quovis titulo accepit, usucapere possit; quia res est vitiosa, & infecta.

2340 Vitium rei purgatur duplicitate. Primo, per redditum rei ad dominum: si eniat res ad suum dominum redeat, potest postea ab alio bona fidei possessore tempore ordinario usucapi. Secundo, per bonam fidem, & tempus longissimum, videlicet triginta annorum. Et ita qui rem à fure, aut à vi possidente, bona fide accepit, & maximè tertius; qui non à fure, sed ab alio bona fidei possessore accepit, potest rem illam præscribere, minimè tempore ordinario, sed extraordinario triginta annorum, ex l. omnes, & l. scient in rem. Cod. de prescript. 30. annorum, Card. de Lugo, rom. 1. de just. disp. 7. sct. 8.

2341 Qui idem probabiliter docet n. 151. de ipso fure, quod possit rem illam præscribere tempore triginta annorum post bonam fidem supervenientem. Potest enim furi advenire bona fides, puta si Confessarius putatus doctus ei diceret, se potuisse licite rem illam accipere, tunc inciperet esse possessor bona fidei, & ex tunc inciperet præscribere, non quidem tempore ordinario, sed extraordinario, vitium namque intrinsecum rei obstat ad præscriptionem ordinariam; minimè ad extraordinariam longissimi temporis cum bona fide. De Lugo cit.

2342 Res immobiles sine titulo, sed cum bona fide, tam inter præsentes, quam absentes præscribuntur tempore triginta annorum, si sint privatorum, Pirhing. cit. Hæc de rebus privatatum personarum.

2343 Contra Principem, Fiscum, & Ecclesiam, pro immobilibus requiritur majus tempus, de quo Juristæ, de Lugo, & Pirhing. cit. fusे.

Contra Ecclesiam Romanam pro immobilibus requiritur spatium centum annorum, contra Ecclesiam inferiorem spatium quadragesima annorum. Pro mobilibus sufficit idem tempus trium annorum, quia pro illis nulla Ecclesia habet privilegium. Can. ult. & penult. 16. q. 3.

2344 Quibus positis conditionibus, si postea compareat dominus, non potest rem ab eo qui eam præscripsit, repetere, quia jam translatum est dominum; quæ lex præscriptionis introductory est jure civili in poenam negligentia, & ne rerum dominia diu incerta ac suspensa remaneant, ut sic consultatur paci, & obvietur litibus: ob quod bonum publicum Princeps, qui habet potestatem

Q. 2. dis-

244 Examen Confessorum. Tom. I. Pars II.

disponendi de rebus privatorum ob bonum commune, legem prescriptionis constituit Fagnanus lib. 3. c. Si quis n. 53. pag. 338.

2344 Qui sunt dominii incapaces, ut Religiosi, non possunt circa res corporales praescribere. Item res sacrae non possunt praescribi. Servitus non potest praescribi, libertas vero a servitute mancipii praescribitur per spatium annorum viginti. Debita praescribuntur per spatium triginta annorum: v. a. n. 244.

CONTRA ONUS MISSARUM.

2345 Robabilius mihi est contra Tambur. quod non possit dari praescriptio. 1. Quia sicut onus Missarum non potest contra Sacerdotem praescribi; quatenus non patitur aequitas, ut, qui bona fide putavit se servum, advertens se non esse servum, in servitute perdureat; ita nec Sacerdos, aut haeres potest contra onus Missarum praescribere, quatenus pieetas Christiana non patitur, ut anima defunctorum in Purgatoriis carceribus detentae, omnino desituantur sacrificiis illis, quibus ipsae in hac vita, aut sui pro ipsis consuluerunt; & Sacerdotes, aut haeredites inde gaudeant, unde ipsa plorant. 2. Quia ex jure res pupillaris durante statu pupillari praescribi non potest; anima autem Purgatoriis, quoad suffragia eis debita, sunt pupillae, quia sicut pupilli ob defectum aetatis, ita anima ob defectum status rem suam gerere non valent: unde sicut negligencia, aut caretia tutoris non potest cadere in detrimentum pupilli, ita nec negligencia, aut caretia haeredum, &c. in detrimentum animalium; adeoque contra eas non datur praescriptio, nam praescriptio est introducta in peccatum negligentiae ius proprium: nulla autem negligencia potest imputari animalibus, cum alia voce clamare non valeant, nisi illa Job cap. 19. Miseremini mei, &c.

EXEMPLUM PRÆSCRIPTIONIS.

2346 Sunt novem anni, ex quo Petrus bona fide, & titulo successionis possidet domum, quamdam, & percipit fructus: modic sit esse Pauli praesensis, ad quid tenetur?

Dico teneri restituere domum, quia non jam est elapsum decennium; item & fructus illos ultimos, qui non compleverunt triennium, si extent, aut id, in quo exillis factus est dicitur; non tenetur autem restituere fructus sex annorum priorum, quia cum pro eis sit elapsum tempus triennii, jam sunt praescripti: tenetur inquam restituere fructus a triennio infra, minimè a triennio supra: si vero sit clausum decennium, ad nil tenetur, quia iam domum praescripsit, fructus, quos inde acquirit, ex re sua acquirit: v. n. 2338.

C O N J U N C T I O

2347 R ei unius cum re alterius potest contingere quatuor modis. Per alluvionem, adjunctionem, confusionem, & admixtionem.

A. L L U V I O

E st duplex; Latens, qua pars fundi unius insensibiliter fundo alterius adjungitur, Patens, qua pars fundi unius vi fluminis in alterius fundum transfertur. Augmentum fundi factum per latentem alluvionem, est ejus cui adjungitur; per patentem, est ejus, cuius erat.

Insula per alluvionem de novo nata. Si sit nata in alto mari, quod sub nullius dominio sit, est primi occupantis. Si in medio fluvio duo dominia dividente, dividitur inter eorum dominos. Si in eodem fluvio, sed proprie tuum agrum, est tua. Si proprie agrum tui vicini, est illius.

A D J U N C T I O

2348 E st, qua res unius adnectitur rei alterius, ut si pars vestis unius consuat vesti alterius, seu gemma unius annulo alterius. Adjunctio est rei, quæ discerni potest, & separari, alias erit confusio, vel admixtio.

Res adjuncta est domini, cuius erat, eique restituenda, quia discerni potest, & separari. Aedificia, & plantæ solo alterius bona fide adjuncta sunt domini fundi; qui tamen tenetur solvere expensas. At si mala fide adjunxit, nil tibi debetur.

C O N F U S I O

2349 E st, qua res unius rei alterius con jungitur, ita ut non possit discerni pars, quæ unius sit, & non alterius: ut cum vinum unius miscetur cum vino alterius; lana unius cum lana alterius, ex quibus pannus intexitur. Si confusio est facta casu, aut de consensu utriusque domini, est res dividenda pro rata. Si est facta uno volente, altero nolente, aut nesciente, res est ejus, cuius est major pars, cum onere reddendi estimationem partis materia alterius: quia pars minor erit accessoria, ac proinde sequitur principalem. Idem dic de pretiosa pictura in vili tabula alterius: tunc, inquam, tenetur pictor reddere pretium tabulae. E converso si pictor tenetur inquam restituere fructus a triennio infra, minimè a triennio supra: si vero sit clausum decennium, ad nil tenetur, quia iam tabula praescripsit, fructus, quos inde acquirit, ex re sua acquirit: v. n. 2338.

AD.

A D M I X T I O

2350 E st, qua res unius conjungitur rei alterius, ita ut quamvis possit physice pars unius assignari non potest faciliter dignosci, ut cum triticum, aut pecunia unius miscetur cum tritico, aut pecunia alterius.

Si admixtio est facta casu, vel de utriusque domini consensu, est res dividenda pro rata.

Si est facta uno volente, altero nolente, aut nesciente; tres regulas tradunt Doctores. Tamb. tom. 1. l. 8. tr. 3. cap. 4. §. 4. an. 16.

2351 Prima est. Si pars, quam admisces, sit notabilis, & animum expresum habuisti non acquirendi dominium cumuli; cumulus in tuo hordeario non erit in tuo solo dominio, sed utriusque, & teneris restituere ex cumulo pro rata: quia dominium non acquiritur sine voluntate acquirendi.

2352 Secunda. Si pars sit notabilis, & voluntatem habuisti acquirendi dominium, tunc eris dominus totius cumuli, ita ut res alterius per conjunctionem transferit in tuum dominium, ut non tenearis eam in individuo restituere; quia ita te habes, ac si rem alterius, v. gr. frumentum consumperis, aut pecuniam expenderis; unde solum teneris aequalis, ut quando rem alterius consumis. Idem dic, si eam voluntatem nec includis, nec excludis; quia tunc adest voluntas implicita.

2353 Tertia. Si pars alterius cognosci faciliter potest, sed non separari sine totius destructione, ut si filis aureis tuae vestis sint immixta & intexta fila argentea alterius: tunc videndum est, quod sit principalius, ut in n. 2349. Si partes sint aequales, tunc potior est ratio nolentis, aut nescientis; qui tamen, si rem pro se eligat, tenetur ad aequalis. Semper vero favendum est rei, ne destruatur. Ita Tamb. cit. Vide infra tit. Causa excusantes à restitutione.

J U S T I T I A

2354 Q uæ est præcipua virtus ex quatuor Cardinalibus, definitur: Constantia, & perpetua voluntas jus suum unicuique tribuendi: dividitur in legalem, distributivam & commutativam: legalis est, quæ inclinat ad observantiam legum, quæ sunt ad bonum commune ordinata: distributiva est, quæ inclinat ad distribuenda subditis bona communia, nempe honores, dignitates, & premia juxta proportionem meriti, & conditionis persona: commutativa est quæ inclinat ad ponendam, & conservandam equalitatem rei ad rem inter bona privata pri-

Examen Ecclesiast.

vatorum. Legalis recte ordinat partes ad totum, distributiva totum ad partes, commutativa partem ad partem in mutuis commerciis humanis, & huc est justitia propriæ dicta habens pro objecto ius strictum, nempe ius proprietatis, & respicit æqualitatem arithmeticam dati, & accepti; distributiva vero solum respicit æqualitatem geometricam, quæ inter proportiones versatur, intendens primum, aut honorem juxta proportionem meriti, & conditionis personæ; unde sola justitia commutativa, si violatur, onus restitutionis parit, justitia autem distributiva, si violatur, non parit onus restitutionis ratione sui, sed ratione justitiae commutativa, si ei sit adjuncta.

E X E M P L U M.

2355 S i quis mille aureos relinquat puellis in Monte Pietatis detentis distribuendos juxta cujusque inopiam, tunc ille, cui incumbit distribuendi cura, formam justitiae distributiva servare tenetur, hoc modo ut pecuniam non nisi puellis ibi detentis distribuat, tali forma, ut ea sit proportio pecuniae, quam una puella accipiet, ad pecuniam alteri tradendam, qualis reperitur inter inopiam unius, & alterius, si inopia ratio sit habenda; quod si distribuendo talem non servet proportionem, contra justitiam distributivam peccat simul, & contra commutativam, ob pecuniam, quæ ei obveniebat ex donatione alterius; cum enim donator hanc proportionem in distributione servari voluerit, perinde est, ac si singulis certam pecuniam summam assignasset; ita Maistrus.

Scotus in 1. d. 17. q. 2. lit. LL. in 3. d. 34. qu. un. lit. L in 4. d. 15. q. 2. lit. M. d. 46. q. 1. lit. B. Maistrus in Theolog. moral. disp. 3. q. 1.

C A P U T I I.

De Contractibus.

2356 C ontractus est pactum, ex quo ultrò citroque oritur obligatio, seu est reciprocus consensus duorum, aut plurium signo sensibili expressus: alterius partis deficiente consensu, nullus est contractus.

2357 Contractus est invalidus, 1. Si contrahentes sunt inhabiles, aut si eis non concedatur libera administratio suorum bonorum, aut si eis resistat jus positivum: unde invalidè contrahunt Religiosi, filii familiæ, qui scilicet sunt sub patria potestate, & non jam emancipati, uxores, furiosi, prodigi, pupilli. Pupillus pubertati proximus, & mi-

nor